

Inspektionsrapport  
från Skolverket  
2006:103

Utbildningsinspektion i  
den fristående grundskolan  
Södertälje friskola  
Södertälje kommun

---

Beslut  
Skolrapport

*Skolverket*

Huvudmannen för Södertälje friskola  
Marieberg, Järnagatan 48  
151 44 Södertälje

2005-10-05  
1 (3)  
Dnr 54-2004:3271

### **Genomförd inspektion av utbildningen vid den fristående förskoleklassen och grundskolan Södertälje friskola**

#### **Bakgrund**

Skolverket har genomfört inspektion vid den fristående förskoleklassen och grundskolan Södertälje friskola i Södertälje kommun. Inspektionen aviserades i brev den 21 december 2004 och besök gjordes i verksamheten den 5-6 april 2005. Av bilagd rapport framgår hur inspektionen genomförts samt de bedömningar som gjorts av dem som svarat för utredningen. Utbildningsinspektionen fokuserar på sex områden vilka granskas ur olika aspekter. Den syftar således inte till att skapa en heltäckande bild av alla pågående verksamheter vid den aktuella tidpunkten.

Inspektionen skall ytterst klargöra om huvudmannens verksamhet uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående grundskola och ha rätt till bidrag från elevernas hemkommuner. I övrigt framförs i rapporten påpekanden och rekommendationer vad gäller kvaliteten i verksamheten. Huvudmannen förväntas i det fortsatta kvalitetsarbetet förbättra kvaliteten inom dessa områden.

#### **Skolverkets bedömning och beslut med anledning av inspektionen**

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Södertälje friskola övergripande är av godtagbar kvalitet. Inspektörerna vill lyfta fram skolans arbete med att konkretisera de nationella kursplanerna. Detta material kan ge goda förutsättningar att ge eleverna ett reellt inflytande över undervisningens utformning.

Inspektionen visar dock på vissa områden som behöver utvecklas, förbättringsområden, samt på vissa brister i verksamheten i förhållande till författningarna, kritikområden. Dessa redovisas nedan.

#### **Förbättringsområden**

I skolorapporten finns närmare redovisat om vad som behöver förbättras inom respektive område. Skolverket bedömer att följande områden som gäller den granskade verksamheten är i behov av förbättringsinsatser, nämligen:

Det finns dock behov av insatser inom följande områden.

- Kunskapsresultaten bör förbättras.

2005-10-05

2 (3)

Dnr 54-2004:3271

- Skolans modell för att utveckla elevernas ansvarstagande för skolarbetet bör utvecklas och efterlevas, så att den leder till att alla elever lär sig att ta ansvar för arbetet i skolan. Bland annat behöver elevernas inflytande i olika samverkansorgan stärkas. Skolan bör även följa upp resultatet av detta arbete för att se effekterna av vidtagna åtgärder.
- Skolans arbete med att alla elever skall kunna känna sig trygga i skolan bör förbättras. Skolans arbete för att förhindra kränkande behandling bör dokumenteras i skolans handlingsprogram mot kränkande behandling, vilket även bör belysa perspektivet kränkningar mellan vuxen och elev.
- Arbetet med att bedöma elevers kunskaper liksom arbetet med att kvalitetssäkra betygens likvärdighet bör utvecklas. Skolan bör jämföra resultaten på de nationella ämnesproven och slutbetygen och analysera skillnaderna.
- Ansvarsfördelningen mellan skolans styrelse och rektorn bör tydliggöras.
- Skolan bör analysera effekterna av hur skolan fördelat timmar i de olika ämnena.
- Skolans rutiner för att bedöma behovet av undervisning i svenska som andraspråk och studiehandledning bör förbättras.

### **Kritikområden**

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Skolan måste säkerställa att åtgärdsprogram upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd (2 kap. 7a § förordningen om fristående skolor).
- Undervisningen i naturorienterande ämnen bedrivs inte på ett sådant sätt att eleverna ges kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan skall förmedla (9 kap. 2 § skollagen).
- Kvalitetsredovisning upprättas inte (5 § (tidigare 3 §) förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).
- Avgifter för undervisningen får inte tas ut (9 kap. 7 § skollagen).

### **Uppföljning**

Senast inom tre månader från beslutsdagen, dvs. den 28 december 2005 skall Södertälje friskola redovisa till Skolverket, enheten i Stockholm, vilka åtgärder som vidtagits inom kritikområdena.

I övrigt framförs i rapporten påpekanden och rekommendationer vad gäller kvaliteten i verksamheten. Huvudmannen förväntas förbättra kvaliteten inom dessa områden i ett fortsatt kvalitetsarbete. Skolverket avser att följa upp kvalitetsförbättringarna inom cirka två år.

På Skolverkets vägnar,

Leif Davidsson  
Överdirektör

Gunnel Eriksson  
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Marie-Hélène Ahnborg och undervisningsrådet Claes-Göran Aggebo deltagit.

**Bilaga**  
Rapport

**Kopia till**  
Södertälje kommun  
Enligt fastställd sändlista

## Utbildningsinspektion i Södertälje friskola, fristående förskoleklass och grundskola årskurs 1-9

### UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

### Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

#### Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

#### Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

#### Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatserna.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån de nationella författningarna. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

## Genomförandet av inspektionen i Södertälje friskola

Skolverket sände den 21 december 2004 skriftlig information till skolans huvudman om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Södertälje friskola har bestått av undervisningsråden Gunnel Eriksson och Eva Hederström. Besök i Södertälje friskola genomfördes den 5 - 6 april 2005.

Skolverket följer upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

### Underlag

Rapportens underlag består av dels dokument från huvudmannen och Södertälje friskola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem, på rapporter från Skolverkets tillsyn och på andra uppgifter som skolan lämnat till Skolverket eller finns publicerade på Internet etc.

I Södertälje friskola genomfördes formella intervjuer med rektorn, skolsköterskan, ett urval lärare, elever och föräldrar samt huvudmannen. Lektioner i de olika arbetslagen besöktes och inspektörerna förde även spontana samtal med elever och lärare. Två av skolans elever ansvarade för att guida inspektörerna runt i skolans lokaler.

Skolverket har även varit i kontakt med Södertälje kommun inför besöket.

## Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| Södertälje friskola | Antal barn/elever |
|---------------------|-------------------|
| Förskoleklass       | 31                |
| Grundskola          | 291               |

\* varav sju elever i den engelskspråkiga klassen.

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och grundskola årskurs 1–9 samt tillhörande fritidshem. Skolans har en inriktning mot språkutveckling och språkförståelse, och redan i förskoleklassen får barnen sina första kontakter med engelska språket. På skolan finns även en klass för elever som tillfälligt vistas i Sverige och där all undervisning sker på engelska.

Huvudman för Södertälje friskola är Södertälje Friskola AB.

Skolans styrelse lägger grunden för skolans inriktning, och den dagliga verksamheten vid Södertälje friskola leds av rektorn, en biträdande rektor samt en skolutvecklare. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre arbetsenheter med vardera cirka 100 elever och 10 lärare. Arbetsenheterna har sin verksamhet i skilda hus och har där tillgång till datorer och annan utrustning för

verksamheten. Skolans lokaler är från 1936 och ägs till största delen av Södertälje kommun. Lokaler för undervisning i idrott och hälsa hyr skolan av Campus Telge och undervisning i slöjd samt hem- och konsumentkunskap bedrivs vid Hovsjöskolan.

Det stora flertalet elever bor i Södertälje kommun, men en elev kommer från Trosa kommun.

Den 22 oktober 1997 godkände Skolverket Södertälje friskola som en fristående grundskola i Södertälje kommun (dnr 97:702-703). Godkännandet avser årskurs 1-5 för allmän inriktning, årskurs 1-5 engelskspråkig klass och årskurs 6-9 för skoldaghem. Huvudmannen har dock aldrig startat något skoldaghem. Skolverket har den 28 januari 1999 godkänt byte av huvudman (dnr 98:2118). Från och med höstterminen 1999 ersattes Skolverkets beslut (dnr 97:702-703) med beslut (98:990), som innebär godkännande av grundskola årskurs 1-9 samt rätt att anordna provning och utfärda betyg enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Skolverket har den 22 november 1999 underrättat Södertälje friskola om godkännande av och rätt till bidrag till fristående förskoleklass (dnr 99:1863).

Skolverket genomförde sin första tillsyn av Södertälje friskola den 16 mars 2000, dvs. under läsåret 1999/2000, (dnr 99:3914). I beslut förutsatte Skolverket att skolans arbete med årliga kvalitetsredovisningar utvecklas och att dessa skall innehålla analyser av resultaten och redogörelser för fortsatt kvalitetsarbete.

Denna inspektion avser förskoleklass och grundskola.

## Bedömning

### 1. Kunskaper, utveckling och lärande

Inom detta område granskas dels skolans resultat av det pedagogiska arbetet, dels skolans resultat av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar.

Skolans resultat från de nationella ämnesproven i årskurs 5 i svenska, engelska och matematik våren 2004 visar en splittrad bild. I svenska klarade vissa elever läsförståelsedelen med goda resultat, men uppvisar brister i den skriftliga delen av ämnesprovet. I matematik har eleverna nått goda resultat på delproven om taluppfattning respektive diagram, medan mönster och geometriska figurer vållat fler elever problem. Resultaten i engelska är genomgående goda.

Resultaten från de nationella ämnesproven i årskurs 9 i svenska, engelska och matematik våren 2004 är skiftande. I svenska klarade 82 procent samtliga delprov och i engelska var motsvarande siffra 85 procent. Resultaten i matematik avviker genom att 47,1 procent av eleverna nådde målen för ämnet.

Av ovanstående elevers slutbetyg framgår att tre procent av eleverna saknade betyg i matematik respektive engelska. I svenska fick alla elever betyg. Av betygsammanställningen framgår också att resultaten i biologi, fysik, kemi, teknik och samhällskunskap avviker negativt i förhållande till övriga ämnen. Betygsammanställningen visar även att pojkarna i högre utsträckning saknar betyg och att flickorna oftare når det högsta betyget.

Skolverkets analysverktyg för lokala sambandsanalyser, SALSA, visar för samma elevgrupp, att andelen elever som nådde målen i samtliga ämnen (62 procent) var lägre än det förväntade (76 procent) och även lägre än både rikssnitt (76 procent) och kommunsnitt (70 procent). Meritvärdet (199 poäng) ligger under det modellberäknade (212 poäng) och även lägre än rikssnittet på 207 poäng och strax under kommunsnittet på 200 poäng. Sammantaget bedömer inspektörerna att skolans kunskapsresultat bör förbättras.

Läroplanen anger att skolan skall klargöra målen för utbildningen för elever och föräldrar, och att detta är en förutsättning för att elevers och föräldrars rätt till inflytande och påverkan blir möjlig. I Södertälje friskola har eleverna kännedom om målen för utbildningen, men däremot inte alla av de intervjuade föräldrarna. Vid tidpunkten för Skolverkets inspektion hade skolan avslutat en genomgripande revidering av de lokala konkretiseringarna av de nationella kursplanerna (se vidare område 3 Pedagogisk verksamhet och undervisning). Syftet har dels varit att förtydliga vilka kunskapsmål eleverna skall nå, dels att öka elevernas möjligheter till inflytande över undervisningen. Skolans avsikt är att informera alla berörda om dessa måldokument. Inspektörerna bedömer att det arbete som skolan gjort ger förutsättningar för att öka elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen.

Södertälje friskola bedriver ett systematiskt arbete för att eleverna med stigande ålder och mognad skall ta ett allt större ansvar för sina studier. Inspektörerna noterade att eleverna upp till och med årskurs 6 klarar av detta ansvar på ett bra sätt, men att vissa av de äldsta eleverna inte tar fullt ansvar för skolarbetet, vilket även bekräftas av lärarna. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör vidta åtgärder för att arbetet med att utveckla alla elevers ansvarstagande skall ge önskat resultat.

Skolans verksamhet är, som tidigare nämnts, uppdelad i tre olika hus och inspektörerna har noterat att flertalet elever tar ansvar för sin arbetsmiljö, men i de lokaler som de äldsta eleverna arbetar i förekommer både klotter och förstörelse. Genom skolans elevråd har eleverna lämnat förslag om miljöförbättrande åtgärder, som främst rör skolgården. Eleverna upplever att de inte lyckats få gehör för sina synpunkter. Genomgående är elevrådsrepresentanterna missnöjda med möjligheterna att nå resultat genom elevrådets arbete, och inspektörerna bedömer att resultatet av skolans samverkan med eleverna via olika råd bör förbättras (se vidare område 2 Arbetsmiljö och delaktighet).

Föräldrar uppger att de är nöjda med det sätt som skolan samverkar med dem och nämner föräldrarådet och utvecklingssamtalen som forum för samverkan.

Den arbetsmiljöenkät som skolan genomför en gång per läsår visade, för vårterminen 2004, att eleverna trivs i skolan, att flertalet elever känner sig trygga på rasterna, men att vissa elever blir retade och att några inte får vara tillsammans med kompisar på rasterna. Dessa förhållanden bekräftas av inspektionen som också visar att det finns elever som känner sig rädda för några av de äldsta eleverna och att kapprummet, skolmatsalen och skolgården är områden där olika incidenter inträffar. Inspektörerna bedömer därför att arbetet för att tillförsäkra eleverna trygghet bör förbättras så att alla elever kan känna sig trygga i skolan (se vidare område 2 Arbetsmiljö och delaktighet).

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att resultaten avseende kunskaper, utveckling och lärande vid Södertälje friskola varierar. Resultaten från de nationella ämnesproven såväl som betygsresultaten bör analyseras och åtgärder vidtas. Skolan bör vidta åtgärder så att elever i större utsträckning tar ansvar för sin utbildning. Skolans samverkan med eleverna via olika råd bör förbättras, så att eleverna i större utsträckning känner sig ha möjligheter att påverka sin arbetsmiljö.

## 2. Arbetsmiljö och delaktighet

Inom detta område granskas hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Skolan samverkar med eleverna genom klassråd och elevråd. Vid klassråd behandlas frågor som är viktiga för klassen, mötena protokollförs och klassrådet bestämmer vilka frågor som skall föras vidare till elevrådet. Efter genomfört elevrådsmöte återrapporterar klassombuden vad som avhandlats. Skolans elevrådsorganisation är uppdelad så att det finns ett elevråd för respektive arbetsenhet och hus. Rektorn och biträdande rektor träffar vart och ett av de tre elevråden en gång per månad. Samtliga tre elevråd träffas dock aldrig gemensamt och eleverna har, som tidigare nämnts, svårt att se några effekter av rådets arbete. Rektor och biträdande rektor visar ett stort engagemang med elevrådsarbetet, men tillstår att man inte lyckats fullt ut. Sammantaget bedömer inspektörerna att skolans samverkan med eleverna bör utvecklas och skolan bör analysera för- och nackdelar med den modell skolan valt för samverkan med eleverna.

Skolan samverkar i organiserad form med föräldrar genom skolans samrådsgrupp, där föräldrarna har lika många representanter som skolan.

Södertälje friskola har en modell för att utveckla elevernas ansvarstagande för det egna lärandet. För de yngsta eleverna är arbetsdagen utgångspunkt för planering, genomförande och uppföljning av skolarbetet. I takt med elevernas stigande ålder och mognad utökas ansvarsområdet. Från och med årskurs 4 använder eleverna vid Södertälje friskola sig av en loggbok för planering och genomförande av den kommande veckan, vilken avslutas med en utvärdering. Loggboken används även som kontaktlänk för diverse information mellan hem och skola. Inspektionen visar dock, som tidigare påpekats, att vissa av de äldsta eleverna inte klarar av ansvarstagandet, men även att alla lärare inte följer upp arbetet med loggboken. Inspektörerna bedömer att den modell som skolan har för att utveckla elevernas ansvarstagande är bra, men att skolan till viss del brister i genomförandet. Detta kan ha bidragit till att vissa elever inte utvecklar förmågan att ta ansvar för utbildningen.

Skolförfattningarna betonar skolans uppdrag att utveckla elevernas respekt och förståelse för andra människor och att ingen i skolan skall utsättas för trakasserier av något slag. Det förebyggande arbetet för att förhindra kränkande behandling vid Södertälje friskola bygger på de mål som skolan fastställt: "Skolan skall vara fri från mobbning, alla skall vara trygga i skolan samt att förhållandet mellan alla på skolan skall vara generöst och präglas av ömsesidig respekt". I förskoleklassen arbetar pedagogerna för att ge barnen redskap att kunna lösa konflikter, frågor om hur man skall vara mot varandra behandlas på samlingen

och "livskunskap" finns med i den dagliga verksamheten. Bland de lite äldre eleverna arbetar skolan med gruppstärkande övningar och när man utvärderar den gångna veckan behandlas värdegrundsfrågor. Genom att läsa olika texter belyser man olika känslor och begrepp som rädsla, att vara ledsen, våga göra fel och hur man är en bra kompis. Lärarna för de äldsta eleverna har diskussioner om gemensamt förhållningssätt, jobbar också med "livskunskap" och eleverna medverkar vid utformandet av skolans regler. Det förebyggande arbetet sker även genom skolans mentorsprogram, som innebär att alla elever har en vuxen som mentor, men även att de yngre eleverna ibland dessutom har en äldre elev som sin mentor. På skolan pågår således ett aktivt förebyggande arbete för att förhindra kränkande behandling, men intervjuer och observationer visar att olika förhållningssätt utvecklats mellan arbetsenheterna, något som kan bero på avsaknaden av en gemensam strategi för detta arbete.

Skolan har ett handlingsprogram mot kränkande behandling som i generella drag redovisar hur det förebyggande arbetet skall genomföras och vilka åtgärder som vidtas om elever inte följer skolans policy. Handlingsprogrammet klargör att de olika arbetslagen har ansvar för det förebyggande arbetet, för att upprätta åtgärdsprogram samt att till skolledningen rapportera de elever som inte uppfyller målen i detta avseende. Varje höst- och vårtermin skall, enligt skolans handlingsprogram, en anonym enkät med frågor om eventuell förekomst av kränkande behandling genomföras. I praktiken genomförs denna enkät en gång per läsår (se område 1 Kunskaper, utveckling och lärande). Det förebyggande arbetet beskrivs på ett summariskt sätt, och programmet innehåller inte perspektivet vuxen som kränker elev. Inspektörerna bedömer att skolans handlingsprogram bör utvecklas så att alla former av kränkande behandling belyses och det förebyggande arbetet hållas samman på en skolövergripande nivå för att komma till rätta med de skilda förhållningssätt avseende normer och värden som idag råder i de olika skolhusen. Vidare bör planen belysa kränkning mellan vuxna och elever. Skolan bör även använda resultaten som framkommer av värdegrundsenkäten för att utveckla skolans förebyggande och åtgärdande arbete mot kränkande behandling.

Läroplanen anger att skolan skall arbeta för att erbjuda eleverna dagliga fysiska aktiviteter. Alla elever har alltid uterast och barnen i förskoleklasserna har verksamhet utomhus en dag per vecka. För övrigt sker inget strukturerat arbete för att bedriva dagliga fysiska aktiviteter, och inspektörerna bedömer att skolan kan förbättra dessa insatser.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att skolans arbete med arbetsmiljö och delaktighet bör förbättras. Arbetet i de olika samverkansorganen bör utvecklas så att eleverna ges reella möjligheter till inflytande. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att utveckla elevernas ansvarstagande för sin utbildning är genomtänkt, men att det bör intensifieras för att få full genomslagskraft även hos de äldsta eleverna.

Skolans förebyggande arbete mot alla former av kränkningar bör tydligt dokumenteras i skolans handlingsprogram som även bör belysa perspektivet vuxen som kränker elev. Resultaten från den elevenkät som skolan genomför bör utgöra ett underlag för revidering av skolans handlingsprogram.

### 3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Inom detta område granskas hur skolan arbetar för att nå målen för utbildningen samt hur man anpassar arbetet till elevernas olika behov.

Skolans organisation bygger på relativt små grupper/klasser med cirka femton till tjugo barn/elever per grupp/klass. Syftet med organisationen är att skapa förutsättningar för att ge stöd till alla elever. Skolan fördelar undervisningstiden så att extra tid ges för undervisning i svenska och engelska i syfte att stärka elevernas utveckling i dessa ämnen.

Bland de äldre eleverna är undervisningen upplagd som en kombination mellan lärarledda lektioner och egen arbetstid. Under den egna arbetstiden får eleverna arbeta med ett ämne som de har behov av. Läraren finns med som stöd och hjälp. På motsvarande sätt finns tid, elevens val, avsatt för att ge de yngre eleverna möjlighet att arbeta med den planering som lagts för veckan.

I Södertälje friskola finns, som tidigare nämnts, lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna. Skolans utformning gäller från och med förskoleklassen till och med årskurs 9, och kompletteras med ett informationshäfte till föräldrarna. Måldokumentens grundstruktur är likartad och kompletteras på olika sätt i olika årskurser. Både elever och lärare uppger att när ett nytt arbetsområde startar får eleverna information om betygskriterierna. När arbetet sedan utvärderas, exempelvis i samband med prov, upplever eleverna att provets utformning inte är kopplat till aktuella kriterier – en åsikt som dock inte delas av lärarna.

Södertälje friskola har rätt att anordna prövning och utfärda betyg för skolans egna elever enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet.

Lärare uppger att eleverna erbjuds många olika sätt att visa sitt lärande, men de äldsta eleverna uppger att prov är det vanligaste sättet. I samband med prov får eleverna även ibland betyget IG, Icke Godkänd. Skolan bör överväga lämpligheten av att använda denna beteckning, eftersom IG inte finns som betygssteg i grundskolan. Skolans lärare för diskussioner om betygssättning i arbetslaget för att säkerställa betygens likvärdighet. Från elevhåll framförs att betygen inte alltid upplevs som rättvisa och att vissa lärare använder sig av beteendekriterier. Eleverna framhåller också att det finns någon lärare som klart informerar på ett tydligt sätt vad som krävs för respektive betygssteg. Inspektörerna har, som tidigare angetts, noterat att det ibland finns stora skillnader mellan resultaten från de nationella ämnesproven och slutbetygen våren 2004. Inspektörerna bedömer det som angeläget att skolan analyserar avvikelserna i resultaten mellan nationella ämnesprov och slutbetyg och intensifierar betygssättningsdiskussionerna i syfte att säkerställa en likvärdig betygssättning.

Södertälje friskola har utarbetat ett system för att följa både elevernas kunskapsutveckling och sociala utveckling. Detta sker dels vid de terminsvisa klassgenomgångarna tillsammans med skolledningen, dels i varje arbetslag en gång per månad. I svenska följer skolan språkutvecklingen för elever som har annat modersmål än svenska med hjälp av den språkjournal som används i Södertälje kommun. Om en elev inte bedöms nå målen ges stöd. För årskurs 1-6 har skolan en lärare som är anställd på en speciallärartjänst och arbetar för att ge ele-

verna stöd, vilket företrädesvis sker i svenska, matematik och engelska. Stödet ges både inom klassens ram, enskilt eller i en mindre grupp. För de äldsta eleverna har skolan prioriterat en hög lärartäthet i stället för specialpedagogisk kompetens.

Skollagen anger att hänsyn skall tas till elever i behov av särskilt stöd. Förordningen om fristående skolor förtydligar detta uppdrag genom kravet på att upprätta åtgärdsprogram. Enligt uppgifter som lämnats från skolan i samband med inspektionen är det oklart om åtgärdsprogram upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd och om stöd ges fullt ut till alla elever som har behov av detta. Rektor har senare meddelat att åtgärdsprogram upprättas när det finns behov. Inspektörerna bedömer att det är viktigt att skolans rutiner för att identifiera och hjälpa elever i behov av särskilt stöd är tydliga och kända av alla lärare, elever och föräldrar i skolan.

Eleverna skall i skolan få möjlighet att möta olika arbetssätt, och i kursplanerna för de naturorienterade ämnena anges: "En viktig del av den naturvetenskapliga verksamheten karaktäriseras av den experimentella metod som kännetecknas av att hypoteser prövas med hjälp av observationer och experiment". Vidare anger kursplanen att eleverna bland annat skall "kunna genomföra mätningar, observationer och experiment". Föräldrar uppger att undervisningen i naturorienterade ämnen är "skolans svaga punkt" och eleverna uttrycker oro över att inte få möjlighet att arbeta laborativt. Skolan har även reducerat tid i de naturorienterade ämnena i förhållande till den nationella timplanen, skolans resultat i dessa ämnen är svaga och lokaler för laborativt arbete saknas. Vid den föregående inspektionen angavs att "Skolledningen ser över möjligheterna att själva iordningsställa eller hyra en No-sal till hösten". Därefter hyrde skolan noll lokaler vid Blombackaskolan, men har upphört med det. Inspektörerna bedömer att skolans sätt att organisera undervisningen i naturorienterade ämnen medför att eleverna inte i tillräcklig utsträckning ges möjlighet att nå kursplanernas mål. Detta förhållande måste åtgärdas.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin. Inför samtalet lämnar mentorn ett samtalsunderlag till elev och föräldrar, och denna förberedelse syftar till att främja elevens medvetenhet om sin kunskapsmässiga och sociala utveckling. I samband med utvecklingssamtalet skrivs en framtidsytande individuell utvecklingsplan, som följs upp vid nästkommande samtal. Inspektörerna bedömer att genomförandet av utvecklingssamtalen sker på ett bra sätt.

Skolan informerar hemmen genom de veckovisa meddelanden som klistras in i kontaktboken, och föräldrarna signerar detta meddelande. Information till eleverna inför valet till gymnasieskolan sker genom att skolan anlitar en timanställd studie- och yrkesvägledare. Denna insats har skolan bedömt som tillräcklig, men eleverna upplever dock att de får ta ett stort eget ansvar för att ta reda på olika utbildningsvägar och att skolans sätt att organisera studie- och yrkesvägledningen är dålig. I årskurs 8 och 9 genomförs PRAO - inslag som eleverna uppskattar. Inspektörerna vill betona det ansvar som läroplanen lägger på rektor för att "den studie- och yrkesorienterade verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning". Inspektörerna bedömer att skolan bör utvärdera hur den studie-

och yrkesvägledande verksamheten fungerar och vidta åtgärder för att förbättra verksamheten.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten och undervisningen vid Södertälje friskola övergripande är av godtagbar kvalitet. Inspektörerna vill särskilt lyfta fram delar av det arbete som gjorts lokalt för att konkretisera de nationella kursplanerna. Inspektörerna bedömer även att genomförandet av utvecklingssamtalen sker på ett bra sätt. Skolans rutiner för att identifiera och hjälpa elever i behov av särskilt stöd bör dock förbättras. Därutöver bör skolan analysera betygsresultaten samt förbättra arbetet för att säkerställa en likvärdig bedömning.

Skolans sätt att genomföra den studie- och yrkesvägledande verksamheten bör utvärderas och åtgärder vidtas för att förbättra verksamheten.

#### 4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Inom detta område granskas hur skolans ledning fungerar i praktiken och om det finns system för att förbättra kvaliteten i utbildningen. I fristående skolor granskas även huvudmannens rättskapacitet.

Södertälje friskola drivs av Södertälje friskola Aktiebolag med organisationsnummer 556557-0149. Styrelsen består av tre ledamöter inklusive verkställande direktören. Enligt bolagsordningen skall bolaget bedriva utbildning, skolverksamhet och skolbarnsomsorg samt idka därmed förenlig verksamhet. Styrelsens ansvar är att bestämma ”skolans färdriktning”, och varje vecka sker avstämning mellan styrelsen, rektor och biträdande rektor. För att skapa förutsättningar för rektor att vara pedagogisk ledare uppger ägarna, att de valt att ansvara för skolans ekonomi.

Södertälje friskola leds operativt av rektorn tillsammans med en biträdande rektor samt en skolutvecklare. Rektorn, som tjänstgjort på skolan sedan 2001, har en utbildning som förskollärare. Rektorn styr verksamheten dels genom sin ledningsgrupp, där biträdande rektor och skolutvecklaren ingår, dels genom de konferenser som sker veckovis. Konferenserna innehåller även tid för arbetslaget och verksamhet i olika arbetsgrupper. Genom de tidigare nämnda terminsvisa klassgenomgångarna följer rektorn elevernas kunskapsutveckling.

Rektorn har ett ”extra” ansvar för årskurserna 4-9, biträdande rektor för förskoleklass till och med årskurs 3 samt fritidshem och kök. Skolutvecklaren arbetar dels med marknadsföring, dels med organisationsutveckling.

För att få en röd tråd i skolans arbete finns en representant från varje arbetsenhet med i var och en av de ansvarsgrupper som den pedagogiska personalen indelas i. Dessa grupper, som tillkom hösten 2004, har arbetat för att utveckla skolans måldokument i olika ämnen, och skolutvecklaren har stöttat de olika ansvarsgrupperna i detta arbete.

Den nya organisationen är ett resultat av det kvalitetsarbete som pågår på skolan, men både föräldrar och lärare uttrycker osäkerhet hur ansvarsfördelningen är mellan styrelsen och skolans ledningsgrupp. För eleverna är det klart vem som är rektor.

I samband med den tillsyn som Skolverket genomförde vid Södertälje friskola 2000 "förutsattes att skolans arbete med årliga kvalitetsredovisningar kommer att utvecklas så att de kommer att innehålla analyser av resultaten och redogörelser för fortsatt kvalitetsarbete". Södertälje friskola har ännu inte upprättat någon kvalitetsredovisning och rektor uppger att det inte hunnits med. En kvalitetsredovisning skall, enligt författningarna upprättas årligen och, innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. Genom att detta "verktyg" saknas vid skolan, så fattas en del i styrkedjan och kvalitetsarbetet kan därmed inte fungera fullt ut. Inspektörerna bedömer det som anmärkningsvärt att en kvalitetsredovisning ännu inte är upprättad.

**Sammanfattningsvis** visar inspektionen att ansvarsfördelningen mellan styrelsen och rektorn vid Södertälje friskola bör tydliggöras. Skolan saknar dessutom en kvalitetsredovisning, vilket innebär att skolan inte lever upp till författningarnas krav.

## 5. Tillgång till utbildning och omsorg

Inom detta område granskas om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. I fristående skolor granskas även principer för antagning.

Både förskoleklassen och grundskolan är öppen för alla. Eleverna tas in efter ansökningsdatum. Därutöver ges förtur till syskon. Intagning från förskoleklass till skolan sker per automatik om föräldrar så önskar. Till den engelskspråkiga klassen sker intagning enligt 2 kap. 8 § grundskoleförordningen.

Till läsåret 2005/2006 står 52 barn i kö till förskoleklassen och 115 elever till grundskolan.

I Södertälje friskola erbjuds barnen i förskoleklassen verksamhet tre timmar per dag, eller 525 timmar per år. Eleverna i grundskolan erbjuds undervisning som ligger något över den av skollagen för den offentliga grundskolan garanterade undervisningstiden om 6 665 timmar. I förhållande till den nationella timplanen finns vissa avvikelser. Framför allt har skolan fler timmar i svenska och engelska samt färre timmar i natur- och samhällsorienterande ämnen än den nationella timplanen. Inspektörerna vill fästa uppmärksamhet på att resultaten i de ämnen där skolan reducerat tid i flertalet fall är lägre än för övriga ämnen. Skolan bör därför, enligt inspektörernas bedömning, analysera vilka effekter minskningen av tid medför (se vidare område 6 Resurser).

Alla elever som är berättigade till undervisning i modersmål erbjuds detta genom Södertälje kommuns modersmålsenhet, och vid inspektionstillfället hade 27 elever tillvaratagit den möjligheten. Däremot har ingen elev studiehundning på modersmålet, och denna stödinsats verkar skolan ha bristande kännedom om. På skolan finns således ett flertal elever med annat modersmål än svenska, och i de lägre årskurserna läser några av dem svenska som andraspråk. Behov av undervisning i svenska som andraspråk bedöms av skolan inte föreligga för övriga elever, men även i detta avseende visar inspektionen att skolan har bristande kunskaper. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör utarbeta

sådana rutiner att elever som har behov av svenska som andraspråk följer den kursplanen och att elever som har behov av studiehandledning erhåller detta.

Skolan informerar föräldrar om verksamheten via de hemmeddelanden som rektorn skriver. Dessutom får alla föräldrar skolans måldokument för de olika kursplaneämnena. Annan information lämnas vid föräldramöten och vid utvecklingssamtal.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att tillgången till utbildning vid Södertälje friskola är tillfredsställande i flera avseenden. Därutöver bör skolan analysera eventuellt samband mellan den undervisningstid som ges i olika ämnen och elevernas resultat och vidta lämpliga åtgärder. Skolans rutiner för att bedöma behovet av undervisning i svenska som andraspråk liksom behovet av studiehandledning bör ses över.

## 6. Resurser

Inom detta område granskas skollagens krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. I fristående skolor granskas även huvudmannens stabilitet avseende ekonomi och elevunderlag.

Vid tidpunkten för inspektionen fanns 31 barn i förskoleklassen och 291 elever i grundskolan, varav sju elever i den engelskspråkiga klassen. Inför läsåret 2005/2006 beräknas skolan ha sammanlagt 350 barn och elever. Som tidigare nämnts finns kö till både förskoleklassen och skolan. Södertälje friskola har upprättat årsredovisning för räkenskapsåret 1 juli 2003 – 30 juni 2004 som visar på ett överskott, och använder sig av en auktoriserad revisor. Skolan har även presenterat en budget, som pekar på ett överskott, för innevarande verksamhetsår.

Inspektörerna konstaterar att skolan har goda rutiner för att utföra registerkontroll inför nyanställning och har genomfört dessa.

Södertälje friskola har prioriterat små klasser och både i förskoleklassen och i grundskolan finns 8,0 lärartjänster per 100 barn/elever, vilket är lika med riket. Skolan har upprättat en kompetensutvecklingsplan för all personal, men har ännu inte genomfört planerade insatser.

Av skolans 29 lärare saknar fem, eller 17 procent, en utbildning för den undervisning de bedriver. Skolan saknar specialpedagogisk kompetens, men har en lärare som arbetar med att hjälpa elever med svårigheter i skolarbetet. Inspektörerna bedömer att skolan bör arbeta för att öka andelen personal som har en utbildning för den verksamhet de skall bedriva.

Skolans lokaler är gamla, och kvaliteten skiftar mellan de olika skolhusen. Framför allt är lokalerna för de äldsta eleverna slitna. Skolan saknar lokaler för idrott och hälsa och hyr sådana av Campus Telge. Undervisning i hem- och konsumentkunskap sker i årskurs 5 på skolan, men i årskurs 9 hyr skolan både lärare och lokaler av Hovsjöskolan. I slöjd genomförs undervisningen från och med årskurs 5 vid Hovsjöskolan. Lokaler för laborativ verksamhet saknas vid Södertälje friskola (se område 3 Pedagogisk verksamhet och undervisning). I vissa klasser har eleverna god tillgång på läromedel, medan i andra klasser är böcker-

na gamla och slitna. Möjligheten att använda datorn som pedagogiskt hjälpmedel är begränsad. Skolan saknar även skolbibliotek, men eleverna använder sig av kommunens bibliotek. För funktionshindrade fungerar skolans lokaler väl.

Under inspektionen har framkommit att vissa elever betalar 100 kronor per månad till en klasskassa för att åka på en resa under skoltid. Detta är ett initiativ från föräldrarna. Om någon elev inte kan eller vill följa med ges undervisning i skolan. Utbildningen skall vara avgiftsfri för eleverna. Enligt skollagen får det endast förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Det är enligt Skolverkets bedömning oförenligt med värdegrunden och principen om lika tillgång till utbildning att vissa elever av kostnadsskäl skulle behöva avstå från aktiviteter på skoltid.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att lokalernas utformning vid Södertälje friskola bidrar till att utbildningen till art och nivå inte ger kunskaper och färdigheter som väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan skall förmedla. Detta gäller lokaler för undervisning avseende naturorienterade ämnen. I övriga ämnen där skolan saknar lokaler har skolan hittat lösningar på lokalproblemet.

Vidare bör skolan arbeta för att öka andelen personal som har en utbildning för den verksamhet de skall bedriva.

Avgifter för inslag på skoltid är inte förenligt med gällande bestämmelser.

### **Sammanfattande bedömning**

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Södertälje friskola övergripande är av godtagbar kvalitet. Inspektörerna vill särskilt lyfta fram skolans arbete med att konkretisera de nationella kursplanerna. Detta material kan ge goda förutsättningar att ge eleverna ett reellt inflytande över undervisningens utformning.

Det finns dock behov av insatser inom följande områden.

- Kunskapsresultaten bör förbättras.
- Skolans modell för att utveckla elevernas ansvarstagande för skolarbetet bör utvecklas och efterlevas, så att den leder till att alla elever lär sig att ta ansvar för arbetet i skolan. Bland annat behöver elevernas inflytande i olika samverkansorgan stärkas. Skolan bör även följa upp resultatet av detta arbete för att se effekterna av vidtagna åtgärder.
- Skolans arbete med att alla elever skall kunna känna sig trygga i skolan bör förbättras. Skolans arbete för att förhindra kränkande behandling bör dokumenteras i skolans handlingsprogram mot kränkande behandling, vilket även bör belysa perspektivet kränkningar mellan vuxen och elev.
- Arbetet med att bedöma elevers kunskaper liksom arbetet med att kvalitets-säkra betygens likvärdighet bör utvecklas. Skolan bör jämföra resultaten på de nationella ämnesproven och slutbetygen och analysera skillnaderna.
- Ansvarsfördelningen mellan skolans styrelse och rektorn bör tydliggöras.
- Skolan bör analysera effekterna av hur skolan fördelat timmar i de olika ämnena.

- Skolans rutiner för att bedöma behovet av undervisning i svenska som andraspråk och studiehandledning bör förbättras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Skolan måste säkerställa att åtgärdsprogram upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd (2 kap. 7a § förordningen om fristående skolor).
- Undervisningen i naturorienterande ämnen bedrivs inte på ett sådant sätt att eleverna ges kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan skall förmedla (9 kap. 2 § skollagen).
- Kvalitetsredovisning upprättas inte (5 § (tidigare 3 §) förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).
- Avgifter för undervisningen får inte tas ut (9 kap. 7 § skollagen).

Datum

Ort

2005-10-05

Stockholm

Eriksson Gunnel

Eva Hederström